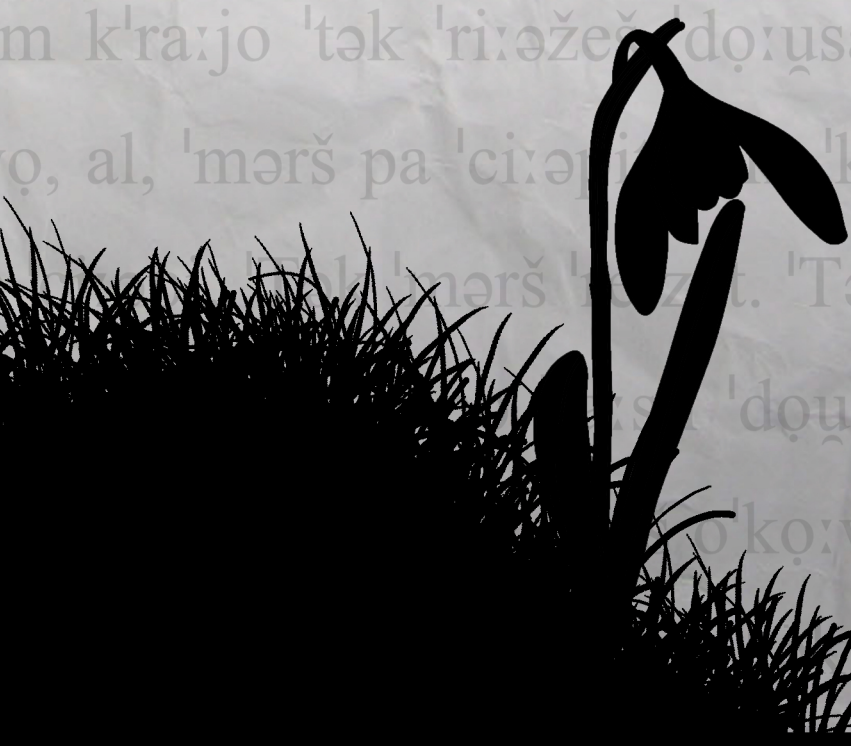

'de:wat. U'se 'so:ɪrte: 'žɛ:nske, ko 'tək 'wɔn z'ri:əžem,
ɔn z'ri:əžem iz 'le:sa. 'Li:əs 'ma:m ... Za 'təste 'ma:m
di:əwam, 'nɔ. **VANJA** 'tɔt ž'li:ce, 'nɔ. Š'tɔ pa, ko je
a 'kər s 'šətəm o'ni:əmo 'ma:w **BENKO:** 'xɔ:blam, 'pɔl
'kɔj 'tək za k'ra:tek 'ca:jt nar'di:m 'al pa če 'kɔmo
'šətɔ, **PO** si pa na'ci:əpiš še 'dɔu, na 'šəu, 'pɔl si pa
o na'ci:əpim, 'nɔ, 'zaj pa 'kək **NAREČNIH** bus'ti: š'tɔ
ač š'tɔ 'dɔu 'bɔl 're: **POTEH**, ko si pa 'dɔu nar'di:m
'jəx 'p **ŠOLSKEGA** pa d'ra:ɪpon 'gər 'šɔ:lto, bom pa
bom pa uš'pi:čo. 'Zaj ga pa za'su:čem pa še na 'šəti
mərš 'pač 'bɔl 'dɔu po're:zat ga. 'Tək **NOVINARSTVA** e
zali. 'Tək, 'wi:diš, 'le:j, 'zaj ga bomo uš'pi:čli pa na
m k'ra:jo 'tək 'ri:əžeš 'dɔ:usa, 'kəkər 'ma: pa 'ra:sti.
'ɔ, al, 'mərš pa 'ci:əpiš 'dɔu. 'kəkər so 'ra:sti 'tək 'dɔu.
'mərš 'pač 'bɔl 'dɔu. 'Tək 'jəx 'ci:əpiš 'dɔu, 'tək.
'dɔu 'ri:əžeš. Š'tɔ ga pa 'kɔl
'kɔ:wo, na 'šətəm k'
'je. Pa nar

Vanja Benko

PO NAREČNIH POTEH ŠOLSKEGA NOVINARSTVA

Zbrala, uredila in uvodni del napisala: Vanja Benko_Oblikovanje: Gašper Kogelnik_Fotografije: učenci in učenke izbirnega predmeta Šolsko novinarstvo_Vrsta izdaje: elektronska knjiga (1. izdaja)_
Izdelava DVD: lastna produkcija_Naklada: 50 izvodov_Prevalje 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'28(0.034.2)

BENKO, Vanja

Po narečnih poteh šolskega novinarstva [Elektronski vir] / zbrala, uredila in uvodni del napisala Vanja Benko ; fotografije učenci in učenke izbirnega predmeta Šolsko novinarstvo. - 1. izd. - Besedilni, slikovni in zvočni podatki. - Prevalje : samozal., 2012

ISBN 978-961-276-490-6

262687488

PO NAREČNIH POTEH ŠOLSKEGA NOVINARSTVA

ZBRALA, UREDILA IN UVODNI DEL NAPISALA

VANJA BENKO

PREVALJE, 2012

KAZALO VSEBINE:

I. del

Uvod	9
KOROŠKA NAREČNA SKUPINA, KOROŠKO MEŽIŠKO NAREČJE IN KOTULJSKI GOVOR	9
Videodialektologija	14
Sklep	19
LITERATURA	20

II. del

ČEBELARJENJE DRAGA BORKA	25
MIZARSKA DELAVNICA IVANA HOVNIKA	26
KERAMIČARSTVO VALENTINA SONJAKA	28
Izdelovanje lesenih figur ANTONA ČEBULARJA	30
Priprava ajdovih žgancev KATARINE TUŠEK	33
Skutni štruklji NATAŠE ČAPELNIK	34
BARVANJE VELIKONOČNIH JAJC ALI PIRHOV MAJDE NARALOČNIK	36
PEKA KROFOV ALI KRAPOV V ČASU PUSTA VESNE MARINKOVIČ	37
Ličkanje koruze ANGELE ERJAVEC	39
Izdelovanje snopa ALOJZA HOBRA	40
URARSKA OBRT ENGELBERTA VRAVNIKA	41
Izdelovanje predmetov iz lesa IGNACA BOŽANKA	42
Obisk pri čebelarju BRANKU ODRU	43
Izdelava skute ANITE PISAR	44
Izdelava šitlnov IVANA OBRETANA	45

I. del

IZ TEORIJE V PRAKSO PRI PREDMETU ŠOLSKO NOVINARSTVO NA OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA NA RAVNAH NA KOROŠKEM

»ENO PA NE UĞASNE nikoli, ĀE ZAĞORI;
LJUBEZEN DO DOMAĀEĞA KRAJA.«

(Franc Sušnik)

Uvod

V e-knjigi prikazujemo, kako je mogoĀe osnovnošolce pri predmetu Šolskega novinarstva seznaniti in nauĀiti dialektološkega raziskovanja, in bralke/bralce seznanjamo z rezultati našega dela, ki je potekalo pod mentorstvom Vanje Benko, profesorice slovenšĀine, na Osnovni šoli Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem v šolskem letu 2011/2012.

Cilj našega raziskovanja je bilo zbiranje in arhiviranje slovenskega (koroškega) nareĀnega gradiva na obmoĀju koroškega mežiškega nareĀja, torej v okolici našega/šolskega domovanja.¹

V uvodnem prispevku te e-knjige predstavljamo, osvetljujemo in bralce/bralke uvajamo v naše nareĀje – v koroško mežiško nareĀje. Da ga bodo razumeli tudi drugi, ki tega nareĀja ne govorijo, oziroma tisti, katerih to nareĀje ni materinšĀina, smo se odloĀili, da najprej predstavimo osnovne znaĀilnosti koroške nareĀne skupine. Znotraj nje se osredotoĀamo na koroško mežiško nareĀje in znotraj njega na kotuljski govor, ki ga v drugem delu prispevka tudi dialektološko predstavljamo.

KOROŠKA NAREĀNA SKUPINA, KOROŠKO MEŽIŠKO NAREĀJE IN KOTULJSKI ĀOVOR²

Koroška nareĀna skupina

Slovenski jezik je med vsemi slovanskimi jeziki nareĀno najbolj razĀlenjen. VeĀ kot dva milijona Slovencev govori veĀ kot 50 nareĀij, ki so zdruŹeni v sedem razliĀnih skupin (glej sliko 1).

Koroška nareĀna skupina je ena od sedmih slovenskih nareĀnih skupin in sega na obmoĀje Slovenije,

¹ Le ena uĀenka si je za informatorja izbrala dedka, ki je doma na Štajerskem, druga pa babico, ki Źe leta Źivi na Koroškem, a izhaja iz Prlekije.

² Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil dr. Peter Weiss.

Slika 2: Koroška narečna skupina z označenimi podnarečji.

Vir: http://gradiva.txt.si/m/slovenscina/slovenscina-v-avstriji/img/avstrijska_narecja1.jpg.

(Pridobljeno dne 2. 7. 2012.)

Temeljne značilnosti koroških narečij³

- Koroški vokalni sistem je zapleten. Pozna dva **dvoglasnika**:⁴ *i:e* (*m'le:ko* → *m'li:eko*) in *u:o* (*'mɔ:st* → *'mu:ost*).
- Dolga samoglasnika *i* in *u* sta povsod enoglasnika.
- **Vokalizacija**⁵ polglasnika v *e*-jevski refleksi: npr. *'dan* → *'dɛ:n*, *'ma:ša* → *'mɛ:ša*.
- Za soglasniški sistem v koroškem narečju je značilno **švapanje**. To je pojav, v katerem zlog *la* preide v *wa* (npr. *s'pa:la* → *s'pa:wa*, *s'la:ma* → *s'wa:ma*). Povedano drugače: zvočnik *l* pred zadnjimi samoglasniki prehaja v *w* (*š'la* → *š'wa*). Vzhodno od Vuzenice in Mute ta pojav izginja.
- V drugi vrsti je za soglasniški sistem značilno **štekanje** – »(...) dodajanje kazalnemu zaimku predpone *št(e)*-, npr. v mežiščini: *šták*, *štà*, *štàm*, *štódi*, *šèti*, ali v podjunščini *štù*, *štók*, *štèjku*, *štèti*« (Toporišič 1993: 323). Zinko Zorko ugotavlja, da naj bi kazalni zaimki in prislovi prevzeli značilni *š* iz besede '*vidiš*' (Zorko 2002: 22). To razlaga s tem, da so ljudje hoteli osebo, predmet ali kraj natančno opredeliti, zato so pred zaimek ali prislov postavljali glagol *vidiš*. Zato bi lahko razvoj besede *š tam* razložili z naslednjim razvojem: *vidiš tam* → *viš tam* (krajše) → *š tam* → *štam*.
- Ohranjena je skupina *čre-* in *žre-* (*čevlji* → *črevli*, *žebelj* → *žrebelj*).
- Ohranjeni sta soglasniška skupina *dl* (*modlim*) in *tl* (*pletla*).
- *Tl* včasih preide v *kl* (*tlačiti* → *klačiti*).

³ Povzeto po: Benko (1999) in Benko (2008).

⁴ Tj. po SSKJ »zveza dveh različnih samoglasnikov ali samoglasnika in samoglasniškega glasu kot ena glasovna enota«.

⁵ Tj. po SSKJ »vokalizirati se – postati iz polglasnika sprednji ali zadnji samoglasnik«.

- Na začetku besede oziroma začetnem glasu besede pride do spremembe *dn* → *gn* (*denar* → *gnar*).
- *J* na koncu besede (zlasti končni glas) izgine (*včeraj* → *včera*).
- Sklop, to je zveza dveh ali več glasov, *pt* → *t* (*ptič* → *tič*).
- *Lj* in *nj* večinoma otrdita (*volja* → *vola*, *ljubezen* → *lubezen*, *svinja* → *svina*).
- Končni zvoneči glasovi izgubijo zvonečnost in preidejo v nezvoneče glasove (*d* → *t*, *b* → *p*, *g* → *h*: *rad* → *rat*, *rob* → *rop*, *bog* → *boh*).
- Na koncu besede gre *nj* vedno v *n* (*kostanj* → *kostan*).
- Knjižna oblika vprašalnega zaimka *kdo* preide v narečju *hto* → *htu*. Oziralni zaimek *kateri* dobi obliko *kiri*.
- Knjižni soglasniški sklop *-šč-* preide v *š* (*gošča* → *goša*, *iščem* → *išem*).
- Ob glagolih se pojavlja nemški prislov *cu* ali smernik *von* (npr. »*On je cu prneso*.«).
- Pri pridevniku se pojavi posebnost pri stopnjevanju, saj knjižno členico *naj-* v primerniku zamenja *nar-*, na vzhodu pa se med členico *nar-* vrine še člen določnosti *ta* (*nar ta lepša*, *nar ta slajši*).
- Posebnosti so pri števniku: knjižna oblika *eden* → *adən*; namesto *treh* dobimo *trijeh*. Pri vrstilnem števniku *dvajseti* pride do redukcije nenaglašene *e*: *dvajsti*, za desetico štirideset se uporablja *štirired* (dalje: *petred*, *šestred*). Pri množilnem števniku je namesto člena krat *bart*.
- Dosti sprememb v primerjavi s knjižnim jezikom je tudi pri samostalniku v različnih spolih, sklonih in številih. Tako pride na primer pri samostalniku srednjega spola do feminizacije nevtrum oziroma prevzema ženskega spola pri samostalnikih srednjega spola (*lepa dekleta* → *lepe deklete*). Samostalniki srednjega spola tipa *uho*, *jajce* osnovo podaljšujejo s *-t* (*uho* → *ušeta*, *jajce* → *jajceta*, *pero* → *pereta*). Pri samostalnikih ženskega spola je najbolj izrazita razlika v orodniku ednine (*z ženi*). Največ razlik pa je pri samostalnikih moškega spola: v dajalniku in mestniku ednine končni *u* → *o* (daj.: *na gnojo*), v orodniku ednine pa je namesto *-om* prav tako končni *-o* (*z medvedo*).
- Posebnosti se pojavljajo tudi pri narečnih oblikah osebnih lastnih imen.
- Samo v koroškem narečju pride v trizložnih besedah do naglasnega zamika (*bábica* → *babíca* → *bíca*; *repíca*).
- Ohranjenih je veliko arhaizmov⁶ na vseh jezikovnih ravninah. V koroških narečjih v

⁶ Tj. SSKJ: »jezikovni elementi starejše dobe v novejšem, sodobnem jeziku«.

Avstriji najdemo veliko germanizmov.

- V skladnji mežiškega narečja se pogosto ponavljata členka *al* in *pa*.
- V povedih se namesto veznika *in* pojavlja veznik *pa*. Ta pojav imenujemo **pakanje**.

Koroško mežiško narečje

Mežiško narečje govorijo ljudje v dolinah reke Meže in Mislinje. Spada v koroško narečno skupino. Na vzhodu meji na koroško severnopohorsko in na štajersko pohorsko, na jugu pa na zgornjesavinjsko in srednje-savinjsko narečje. Jože Toporišič ga uvršča v trikotnik Črna – Dravograd – Mislinja (oziroma Olševa, Rogla, Košenjak); večji kraji so Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica (Toporišič 1992: 107).

Značilnosti mežiškega narečja so:⁷

- ohranjena stavčna melodija;
- izguba razlike med visoko in nizko intonacijo;
- padajoča besedna intonacija;
- ohranja se pojoča stavčna melodija;
- poznajo dolge, kratke in nenaglašene samoglasnike ter dvoglasnike (*i:ə, u:ə, ər*);
- umik naglasa z zadnjega besednega zloga za zlog proti začetku besede (npr. *zlató* → *zláto*).

Kotuljski govor⁸

H kotuljskemu govoru⁹ zemljepisno gledano uvrščamo vas Kotlje¹⁰ in okoliške zaselke (Podgoro, Preški Vrh, Brdinje). Vso to območje spada v Občino Ravne na Koroškem. Jezikovno gledano se tu govori mežiško narečje.

Zinka Zorko ugotavlja, da se v večjih sosednjih naseljih in v samem mestu Ravne na Koroškem govori temeljni koroški glasovni sestav, slišati pa je mogoče tudi nadnarečni jezik, predvsem iz vzroka, da se je v 20. stoletju sem zaradi delovnih mest (železarstvo, rudnik v Mežici ...) in izobrazbe (v Šolski center na Ravnah so prihajali dijaki iz Bosne, da bi se izučili za metalurške poklice) priseljevalo veliko ljudi (Zorko 2009: 17). Posledično se je prebivalstvo zelo mešalo in s tem se je spreminjal tudi jezik oziroma narečje.

Naglašeni zlogi v kotuljskem govoru so dolgo naglašeni, kratko naglašeni so le zadnji ali edini zlogi besede. S tem se ustvarja posebna ritmika besed in melodična stavčna zgradba (Zorko 2009: 17). Po ritmu in melodiji

⁷ Zaradi omejenosti prostora vseh značilnosti koroškega mežiškega narečja tukaj ne navajamo. Več o tem glej Benko (1999), Benko (2008: 219–234); Logar (1993); Greenberg (2002: 27); Mikic (1974); Zorko (1998: 179); Zorko (2009: 33–49).

⁸ Povzeto po Zinki Zorko (Zorko 2009: 17–19).

⁹ Kotuljski govor govori tudi naš informator Ignac Božank z Brdinj, katerega pripoved je dialektološko zapisana v nadaljevanju.
¹⁰ »Kôtlje -telj ž mn., v Kôtljah, prid. kotúljski, lok. hotúljski, preb. im. Kotúljec, -ljka, lok. Hotúljec, -ljka, star. zapisi: l. 1313 Chottulach, 1314 Chottellach, 1457–61 Kotlach, 1482 Cottelach. Sodeč po star. zapisih in lok. podatkih, se je kraj. im. izvorno glasilo *Hotulje (manj verjetno *Hotlje) in je izpeljano iz vod. im. Hotulja ž, danes Hotuljska ž. To je nastalo po elipsi iz *Xotulja voda/rěka, kar vsebuje svojilni prid. hipokoristika *Xotulъ (ali podobno), ki spada k slovan. oseb. im. *Xotimirъ.« (Snoj 2009: 205)

prepoznamo pristnega Korošca oziroma Kotuljčana. To mu ne uspe skriti niti, če se zelo trudi prilagajati knjižnemu glasovnemu sistemu (Zorko 2009: 17).

Zinka Zorko zapiše (prav tam), da so v kotuljskem govoru ohranjene vse samoglasniške in soglasniške značilnosti, ki so značilne za mežiško narečje.

Videodialektologija

Z videodialektoloških zapisovanjem govorov na Koroškem v Avstriji se ukvarja Herta Maurer-Lausegger (Inštitut za slovenistiko, Celovec).¹¹ Njeno raziskovanje se prepleta med dialektologijo in etnologijo; »(...) slovenska koroška dialektologinja je uvedla tudi termin avdiovizualna dialektologija« (Marc Bratina 2009: 402).

Avdiovizualno gradivo, kakršnega smo ustvarili tudi mi, naj »(...) ne bi služilo potrebam, ki se kažejo v klasični dialektologiji, pač pa naj bi hkrati koristilo za preučevanje ostalih jezikovnih ravnin, med drugim tudi pojavov, ki so predmet komunikacijske dialektologije, kar je za slovensko dialektologijo inovativno.« (Maurer-Lausegger 1999: 323) Videodokumentacija namreč vključuje celotni naravni situacijski kontekst in hkrati omogoča etnološke dokumentacije za kulturno dediščino, ki počasi izumira (prav tam).

Z avdiovizualno dialektologijo so se učenci srečali pri izbirnem predmetu Šolsko novinarstvo.

Delo Šolskega novinarstva

Učni načrt Šolskega novinarstva

»Šolsko novinarstvo je kot izbirni predmet del obveznega programa osnovne šole. Je del sklopa treh izbirnih predmetov (literarni klub, šolsko novinarstvo in gledališki klub), ki nadgrajuje predmet slovenščina. Ta sklop predstavlja poglobljanje in razširitev sposobnosti in znanj v okviru predmeta slovenščina, upošteva interese učencev in uravnoteženost področij umetnostnega in neumetnostnega jezika. Šolsko novinarstvo se povezuje z drugimi predmeti in področji, predvsem z vzgojo za medije, s knjižnično, z likovno in s tehnično vzgojo, tujimi jeziki, z računalništvom, zgodovino, geografijo, etnologijo ter etiko in družbo.

Predmet se navezuje na bogato izročilo osnovnošolskih novinarskih in dopisniških krožkov ter uredništev šolskih glasil. Združuje raziskovanje neumetnostnih jezikovnih zvrsti, posebej publicističnih. V praktičnem delu z besedili (branje in pisanje) učenci pod učiteljevim vodstvom dograjujejo svojo zmožnost sprejemanja in tvorjenja neumetnostnih besedil (zlasti sporočanje) ter se usposablajo za ustvarjalno in kritično sprejemanje publicističnih/propagandnih besedil. Opazujejo jezik in slog teh besedil. Predmet ponuja tudi možnosti raziskovalne dejavnosti na področju slovenskega jezikoslovja in stilistike ter slovstvene folkloristike in dialektologije.

[...] Priporočljivi obliki za izvajanje izbirnega predmeta šolsko novinarstvo sta skupinsko in projektno delo.« (Mohor, Saksida, 2003: 35)

¹¹ Spletna stran Herte Maurer-Lausegger <http://www.kwfilm.com/>.

Operativni cilji predmeta so funkcionalni in izobraževalni.

Funkcionalni cilj, ki se je uresničeval pri našem raziskovalnem delu, je naslednji:

- S pomočjo slogovnih in jezikovnih vaj in iger spoznavajo vlogo in položaj slovenščine. Narečno in slengovsko besedilo 'prevedejo' v knjižni jezik in obratno. Sestavijo slovarček besed in frazemov iz svojega narečja ali slenga.
- V skupini pripravljajo jezikoslovno projektno ali raziskovalno nalogo o narečju ali interesnih govoricah.
- S pomočjo magnetofonskih posnetkov fonetično zapisujejo folklorne pripovedi in jih 'prevedejo' v knjižni jezik.«

Izobraževalni cilji, ki smo ga dosegli, se glasijo:

- »Učenci uporabljajo jezikoslovne izraze, ki jih usvajajo pri pouku slovenščine in poglobljajo temeljne jezikoslovne pojme (predvsem na ravni njihove rabe).
- Učenci spoznavajo socialne zvrsti jezika, še posebej slovenska narečja, interesne govorice (sleng), in funkcijske zvrsti jezika, še posebej praktičnosporazumevalna, strokovna, publicistična besedila.«

Pri opisanem izbirnem predmetu smo v šolskem letu 2011/2012 v drugem tematskem sklopu ur z naslovom Narečje in folklorno besedilo najprej spoznali značilnosti našega koroškega mežiškega narečja. Po uvodnih urah je vsakdo poiskal svojega informatorja/svojo informatorko ter ga/jo posnel (avdio ali video posnetek ali fotografije). Posnetkom smo dodali zapisane povzetke besedil v knjižnem jeziku.

Vso zbrano gradivo smo želeli objaviti v drugi številki šolskega glasila Samorastnik, a ga žal zaradi obsežnega gradiva (prevelika datoteka) nismo mogli objaviti na spletni strani šole. Zato smo v glasilu objavili le pisne povzetke vsega, kar smo posneli z diktafonom, s kamero, telefonom ali fotoaparatom.

Pri raziskovalnem delu je aktivno sodelovalo 14 učencev (12 učenk in 2 učenca; 3 sedmošolke, vsi ostali iz 9. razreda).¹² Zbrali (zapisali in posneli) smo 15 besedil: predstavitev in delo dveh čebelarjev, ličkanje koruze, izdelava »šitlnov« (to je kritine iz cepljenega lesa), prikaz priprave ajdovih žgancev in skutinih štrukljev, izdelava, kako iz mleka naredimo domačo skuto, kako v naših krajih pred veliko nočjo izdelujemo snope in barvamo velikonočna jajca, kako posamezniki izdelujejo lesene figurice in predmete iz lesa, predstavljamo pa tudi tri vrste obrti: mizarstvo, keramičarstvo in urarstvo.

Za teh 15 besedil smo morali poiskati posameznike, ki so bili pripravljeni predstaviti svoje delo. V pomoč so nam bili starši, prijatelji, znanci. Devet informatorjev je bilo moških, šest je bilo žensk (mame in babica, ki so predstavile delo, povezano s kuhanjem in pečenjem ter z ličkanjem). Uspelo nam je ustvariti pet avdio posnetkov, devet video posnetkov in enega kombiniranega (avdio in video). V nadaljevanju predstavljamo dialektološki zapis video posnetka.

¹² Sodelujoči učenci in učenke: Erjavec, Vanesa; Gabrovec, Sara; Hober, Maša; Jelen, Nika; Knez, Urška; Kokol, Zala; Lampret, Nik; Marinković, Sara; Pisar, Urška; Strmčnik, Ksenija; Šuler, Nika; Turičnik, Tanja; Verčko, Rok; Vrhnjak, Katja; Vučko, Zala.

Dialektološki zapis video posnetka

Zaradi pristne narečne govorice smo iz vseh posnetkov, ki smo jih naredili, izbrali pripoved 82-letnega Ignaca Božanka z Brdinj (doma pri Kefrovem mlinu na Ravnah na Koroškem), ki je 24. 3. 2012 učencu Roku Verčku povedal in pokazal, kaj že dolga leta v svojem prostem času izdeluje iz lesa. Ker je dober govorec in pristen Korošec, smo se odločili, da njegovo pripoved, ki smo jo povzeli in zapisali v knjižnem jeziku, zapišemo še z dialektološko pisavo.

'Na:ɨprej do'bi:š 'tak 'li:əs, š'to, 'pɔl si pa na'ci:əpiš še 'dɔɥ, na 'šəto, 'pɔl si pa na'ci:əpiš na 'ta:ke 'ši:tɕne, 'nɔ, po 'na:šem re'če:no. 'Nɔ, 'ši:tɕne 'wo:xko na'ci:əpim, 'zaj za zobot'rɛ:pce, 'zaj pa 'kək se 'məni pus'ti: š'to 'ci:əpit. [...] Če 'jəs 'bɔl 'tɔ:ɥste na'ci:əpim, 'mərm 'pač 'po:le 'we:nč 'dɔɥ 're:zati, 'al. 'Zaj, ko si pa 'dɔɥ na'ri:əžem, na'ci:əpim š'to, o'nɛ:ge, 'zaj pa 'jəx bom za'če:ɥ pa 're:zat 'jɔx 'po:le. 'Zaj bom pa d'rɛ:ɨpon 'gər 'šɔ:lto, bom pa 'kər d'rɛ:jo 'jɔx. Š'tək, 'lɛ:ɨ. 'Zaj 'sən pod'rɛ:jo š'to, š'tɛ:ɨko, 'pɔl bom poš'pi:čo. 'Zaj ga pa za'su:čem še na 'šəti k'ra:j. [...] 'Zaj pa, če 'ɔ:češ 'bɔl 'ti:ɨkiga 'me:t, 'mərš 'pač 'bɔl 'dɔ:ɥgo 're:zat ga. 'Tək, 'wi:š. 'Šət je 'ma:wo 'bɔl 'tɔ:ɥst, bomo 'ma:wo 'bɔl 'dɔ:ɥgo 'ri:əzali. 'Tək, 'wi:diš, 'lɛ:ɨ, 'zaj ga bomo uš'pi:čli pa na d'ru:gi k'ra:j. 'Zaj pa za'su:češ o'ko:wo pa še na 'wo:nmo k'ra:jo 'tək 'ri:əžeš 'dɔ:ɥsa, 'kəkər 'ma: pa 'ra:sti.

'Ci:əpit 'mərš pa 'sta:lno, ne 'mɔ:rš 'ti:, da bi poč'ri:əs 'bɔ:wo, 'al, 'ti: 'mərš pa 'ci:əpit 'tək, 'kəkər so 'ra:sti 'tək 'dɔɥ. Š'tək 'dɔɥ 'jəx na'ci:əpiš 'ta:ke 'ši:tɕne pa 'dɔɥ. 'Tək se 'ci:əpi. 'Tək 'mərš 're:zat. 'Tək 'jəx 'ci:əpiš 'dɔɥ, 'tək. 'Tək se 'fa:ɨn 'ci:əpi. 'Zaj pa, ko pa 'ri:əžeš, 'mərš pa 'tɔt 'tək, 'tək, da po 'ra:sti 'dɔɥ 'ri:əžeš, 'tək. Š'to ga pa 'kər 'su:češ z 'ro:kami 'kər o'ku:wo, 'kəkər 'ɔ:češ [...]. Š'tək, 'wi:diš, ga pa za'su:češ o'kɔ:wo, na 'šətəm k'ra:jo, ko si p'rɛj za'ri:əzo, ga pa 'kər 'dɔ:ɥsa po'o:blaš g'li:x. Š'to, s 'šəti 'ro:ki ga pa 'tək 'su:češ. 'Tək, 'wi:diš. 'Zaj pa, če 'ɔ:češ, si pa za'po:ješ 'ki:əro z'ra:ɥɨ.

Rok Verčko: *Kako dolgo se s tem že ukvarjate?*

'Ja:, že 'kər 'e:n 'ca:jt, 'nɔ. ɥ'ča:six je 'bɔ:wo 'tək, ko 'ni:so 'di:əwali 'tam. Fab'ri:ka je b'wa, ko so 'di:əwali 'al 'ni:so 'di:əwali, so ɥ'sɛ na 'ro:ke 'di:əwali, zobot'rɛ:pce sən 'jəs za'če:ɥ 'di:əwat. 'Zaj pa že 'par 'li:ət 'jəx že 'di:əwam. 'Zaj, ko 'sən 'šɔ:ɥ ɥ 'pɛ:nzijo, 'zaj še pa 'ma:wo 'bɔl, ko 'ma:m pa 'ca:jt. 'Ma:wo š'to pər 'mi:zi se'di:m. Swina'ri:je ne nar'di:m 'tɛ:ɨko, 'jəx pa 'kər š'to na'ri:əžem. 'Lɛ:sko si p'rɛj do'bi:m. 'Pɔ pa 'lɛ:ska 'mərə 'bəti, 'či:sto 'su:xa ne wa'la:, je ne 'mɔ:rš 'ci:əpit, 'mərə 'ma:wo f'ri:šna 'bəti. Če 'ma:š pa 'su:xo, ne 'mɔ:rəš 're:zati. Po 'šəti pa 'wo:xko 'ri:əžeš, ko je 'bɔl 'məxka že, ko je pa 'su:xa, se pa ne 'da: 'tək 're:zati. P'rɛ:ɨ, da jo š'to 'gər na'ci:əpiš, 'jɔ 'tək 'ləpo 'ši:kano ob'ri:əžeš o'ku:wo, uš'pi:čiš pa za'su:češ o'ku:wo pa še na

'šətmo k'ra:jo. Š'to pa 'kər s prs'ta:mi 'su:češ, š'tək o'ko:wo 'su:češ, 'tək, ko bi d'rɛ:jo 'dɔu.

Rok Verčko: *Ali delate samo iz leske?*

'Ja:. 'Pač 'di:əwam za k'ra:tek 'ca:jt, 'pač 'tək je. Pa nar'di:m. P'rɛt 'li:ətami 'sən 'jəx na'rɛ:do 'a:nix d'va:ɪst 'ta:užɲt 'jəx.

Rok Verčko: *In za koga to delate?*

'Ja:, 'jəs 'sən pa 'zaj 'di:əwo 'ka:kem ko'lɛ:gano pa 'tək. P'rɛ:dat se 'jəx 'tək ne sp'wo:ča, 'tək ne do'bi:š 'kaj 'za:je, 'al, so 'či:stə po'čɛ:ni. 'Jəs 'di:əwam 'sa:mo 'tək za k'ra:tek 'ca:jt. Da mi 'ca:jt 'mi:ne, 'nɔ.

Rok Verčko: *In kakšno orodje vse uporabljate?*

'Jəs 'ma:m d'wa: 'ta:ka 'že:pna 'no:ža. 'Šətəga 'ma:m 'dɔu za'wɛ:zanega, da ga 'wa:xko dr'ži:m, 'sa:mo š'pi:c 'nu:cam, da ga 'dɔu za'ri:əžem. 'Šətəga 'ma:m pa za 'ci:əpit, da si 'dɔu na'ci:əpim 'ta:ke 'de:ske [...], 'pɔl pa na'ci:əpim 'ta:ke 'ši:pke 'wɔn, da 'pɔl 'dɔu 'ri:əžem za zobot'rɛ:pce, 'nɔ. [...] 'Zaj pa, če 'jəx 'fa:ɪn na'ci:əpim, je 'ma:ɪn t'ri:əba 'dɔu 'rɛ:zat, če so pa 'bɔl 'tɔ:ɥste, 'mɛrm pa 'pɔl 'bɔl 'dɔu 'rɛ:zat. 'Kək 'ɔ:čiš, 'nɔ. Če 'ɔ:čiš 'bɔl 'ti:ɲke 'mɛ:t, 'mɛrš 'pač 'bɔl 'dɔ:ɥgo 'rɛ:zat. 'Tək je, 'wi:diš. U'ča:si pa 'tək, ko 'ma:m pa 'ca:jt, si pa 'tɔt za k'ra:tek 'ca:jt za'po:jem 'ki:əro z'ra:ɥno.

Rok Verčko: *Kaj vse pa delate iz lesa?*

Iz 'le:sa pa 'di:əwam, 'nɔ, 'nɔ. U'sɛ 'so:rte 'səm 'za:čɛu 'tək 'de:wat. U'sɛ 'so:rte: 'žɛ:nske, ko 'tək 'wɔn z'ri:əžem, pa 'pu:əba – 'ja:gra 'sən že na'rɛ:do, pa 'ka:ko Ma'ri:jo 'wɔn z'ri:əžem iz 'le:sa. 'Li:əs 'ma:m ... Za 'təste 'ma:m pa 'li:pou 'li:əs.

Saj fi'gu:re 'tɔt 'wa:xk po'ka:žem, 'ka:ke 'di:əwam, 'nɔ.

'Di:əwam 'tɔt ž'li:ce, 'nɔ. Š'to pa, ko je 'bɔl 'a:ɥbetno, š'to pa 'ma:wo 'wɔn z'li:ətɥam p'rɛj, 'pɔl pa 'kər s 'šətəm o'ni:əmo 'ma:wo 'wɔn po'xɔ:blam, 'pɔl pa poš'mi:rklam. Pa 'ku:xle g'li:x 'tək 'tɔt. [...] 'Jəs 'pač 'koj 'tək za k'ra:tek 'ca:jt nar'di:m 'al pa če 'kɔmo 'ki:əro poda'ri:m, 'al.

Š'to 'ma:m pa, 'lɛ:j, na'mɛ:sto kwa'di:wa, 'ma:m pa š'ta:ko 'tɔ:ɥkwɔ. Ko 'wɔn 'kaj z'li:ətɥam, pa s 'šətəm 'tɔ:ɥčɛm. S kwa'di:wo fa'li:š 'wo:xko, s 'šətəmo pa ne 'tɛ:ɪko. 'Zaj pa, če 'kaj 'fa:ɪniga, pa 'kər 'tək po'tɔ:ɥčɛš. 'Bɔl na 'ra:xwo 'tɔ:ɥčɛš pa 'bɔl 'fa:ɪn' ri:əže 'wɔ:nta, 'al. Če pa

š'tək 'tɔ:ɯčeš, je pa 'bɔl na g'rɔ:bo, 'al.

'Zaj pa, š'tɔ 'ma:m pa ɯ'se 'so:rte 'gɛ:twe pa š'ta:ko, 'nɔ.

Š'tɔ pa 'tɔt, od'ri:əžem 'ta:ko 'de:sko, na seko'la:rjo od'ri:əžem 'de:sko, 'pɔl si pa za'ri:šem š'tɔ 'dɔ:ɯsa, 'pɔl pa 'kər s seko'la:rjo 'tək 'nətər za'ri:əžem. Š'tɔ 'mərm pa z'li:ətwat 'wɔn.

Z'li:ətwam 'wɔn. 'Nɔ, 'pɔ:l 'ma:m pa š'mi:rkɫ pa'pi:r, da 'pɔ:le pa 'fa:jn s'pi:lim 'dɔɯ.

[...] Š'tɔ so 'ta:ke 'mi:xne ž'li:ce pa 'ku:xlce pa 'ta:ko. 'Pač 'tək 'di:əwam, za 'xɔ:bi 'bɔl.

'Dɛ:wa je 'wɛ:ɯko, w'ri:ədno pa ni 'kaj.

Rok Verčko: *Kdo vas je pa za to navdušil?*

'E:ŋkrat 'ni:sm 'me:ɯ 'kaj d'ru:ɯga. 'Jəs 'sən pa ɯ'ča:six, ko 'sən še na 'ši:xt 'xɔ:do, 'sən 'me:ɯ ve'se:lje, da 'sən 'no:že 'di:əwo. 'Ta:ke 'ja:grske 'no:že, 'al. 'Bɔl 'fa:jn 'sən ga s'ci:ro 'wɔn, 'pɔl 'sən pa ve'se:lje 'du:əbo. Pa š'pa:ŋge 'sən 'di:əwo, 'ta:ke, ko so še ɯ'ča:six 'žɛ:nske 'mɛ:le [...].

Je 'pač 'tək, če č'wɔ:wək 'bɔl 'dɔ:ɯgo ži'wi:š, ɯ'se 'so:rte p'rɔ:baš pa ɯ'se 'so:rte nar'di:š. 'Jəs 'sən p'rej 'tək 'bɔl na ž'e'lɛ:zo 'mɛ:ɯ ve'se:lje, 'nɔ, 'zaj, 'kar 'səm pa ɯ 'pɛ:nziji, 'səm se pa 'bɔl na 'li:əs se o'bərno. [...]

[...] Š'tɔ 'sən pa 'e:ŋga 'dɛ:da na'rɛ:do. Pa saj 'jɔx 'ma:m še 'we:nč 'ta:kix na'rɛ:tix. [...]

Rok Verčko: *In kako dolgo ste to delali?*

'Ja:, 'təste pa ne 'mɔ:rm 'rəčt. 'Jəs 'di:əwam 'tək 'e:ni d'wi:ə 'u:ri 'al pa 'u:ro 'di:əwam, se pa na'wəlčam pa pus'ti:m 'kak 'dɛ:n 'al pa [...]. Še ni'kɔ:l 'ni:sm na 'u:ro g'lɛ:do, 'kək 'dɔ:ɯgo 'kaj 'di:əwam, 'al. 'Pač 'di:əwam 'e:n 'ca:jt, ko se na'wəlčam, pa pus'ti:m. 'Pɔl pa s'pɛt 'za:čnem, 'nɔ.

[...] 'Tɛ:iko 'ba:rti štu'di:ram, 'al, ko 'di:əwam 'kaj, ko me 'ki:əri 'ba:ra 'kaj, 'kək 'dɔ:ɯgo pa 'di:əwaš. 'Jəs pa ne 'di:əwam na 'u:re 'al pa 'kaj, 'pač 'ka:dər 'ma:m 'ca:jt, 'ma:wo 'ri:əžem pa pus'ti:m pa štu'di:ram, 'kək bi 'bɔ:wo, da bi 'bɔ:lši 'wɔn z'ri:əzo.

[...] Ko 'səm 'sa:m š'tɔ 'nətra 'al pa ko 'ri:əžem 'lɔpo, si pa za'po:jem 'kaj z'ra:ɯno. 'Tək 'səm štu'di:ro, 'ka bi za'pɛ:ɯ, 'kək se je 'nam ɯ'ča:si go'di:wo, 'al. 'Sən pa za'če:ɯ štu'di:rat, 'kək je, porkama'si:na.

Dialektološko zapisano besedilo (pripoveduje Ignac Božank)

Posnel učenec Rok Verčko; dialektološko zapisala Vanja Benko

Sklep

V uvodnem prispevku e-knjige osvetljujemo koroško narečno skupino, natančneje koroško mežiško narečje in kotuljski govor. Slednjega smo zapisali z dialektološko pisavo ter s tem prikazali, kako je mogoče besedila, zbrana v tej knjigi, tudi znanstveno obravnavati oziroma prepisati iz zvočne v pisno, fonetično obliko. Za zapis smo izbrali pripoved 82-letnega gospoda Ignaca Božanka z Brdinj, ki jo je marca 2012 pri njem doma posnel devetošolec Rok Verčko, učenec Osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem.

Poudarjamo, da se v e-knjigi ne ukvarjamo z znanstvenoraziskovalnim delom in ne z analizo narečnih besedil, temveč v njej prikazujemo le to, kaj so osnovnošolci tretjega triletja pod vodenim delom učiteljice slovenščine sposobni zbrati, posneti, izdelati, sprejeti in prikazati v okviru izbirnega predmeta Šolsko novinarstvo. Ta predmet ponuja namreč ravno to – ustvarjalno delo in raziskovalno dejavnost na področju dialektologije ter slovstvene folkloristike.

Namen našega dela torej ni (bil) dialektološki zapis in analiza le-tega. Učence smo želeli naučiti, da bi znali prisluhniti lastni narečni govorici, da bi znali slišati besede in začutiti živi jezik v svojem okolju. Prav tako smo z našim skupinskim delom dosegli cilje, ki so zapisani v učnem načrtu izbirnega predmeta, saj smo podrobneje spoznali socialno zvrst jezika – narečje, osredotočeni smo bili na značilnosti koroške narečne skupine in učenci so se naučili terenskega dela ter zapisovanja narečnih pripovedi in »prevajanja« le-teh v knjižni jezik.

Upamo, da bo zbrano avdiovizualno gradivo, ki mu lahko prisluhnete/ga pogledate v nadaljevanju ali pa si njegove »prevode« pripovedi v knjižni jezik zgolj preberete, služilo kasnejšim raziskavam na področju dialektologije in marsikomu omogočalo vpogled v kulturno in etnološko dediščino Koroške, ki že močno izumira, kar so ugotovili tudi učenci, ko so iskali informatorje v okolici svojega domovanja.

LITERATURA

- Bajec, Anton (idr.), 1970–1991: Slovar slovenskega knjižnega jezika I–V. Ljubljana: SAZU, DZS.
- Benko, Anja, 2008: Podjunske besedje v zbirki Luke Sienčnika (1904–1989) in danes na Strojni. Košuta, Miran (ur.): Slovenščina med kulturami/Slovenski slavistični kongres, Celovec in Pliberk [2.–4. 2010]: konferenčni zbornik. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 219–233.
- Benko, Vanja, 1999: Živalski frazemi v Prežihovi Požganici in v mežiškem narečju: diplomsko delo. Maribor: Pedagoška fakulteta.
- –, 2010: Živalske omembe v Prežihovem romanu Požganica in njihova preverba v koroškem mežiškem narečju. Jezik in slovstvo 55/3/4, 139–150.
- Greenberg, Marc L., 2002: Zgodovinsko glasoslovje slovenskega jezika. Maribor: Aristej.
http://bos.zrc-sazu.si/c/Dial/Ponovne_SLA/P/index.html (Pridobljeno dne 2. 7. 2012.)
http://gradiva.txt.si/m/slovenscina/slovenscina-v-avstriji/img/avstrijska_narecja1.jpg. (Pridobljeno dne 2. 7. 2012.)
- Logar, Tine, 1993: Slovenska narečja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- –, 1996: Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave. Kenda-Jež, Karmen (ur.). Ljubljana: Znanstveno-raziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Marc Bratina, Karin, 2009: Etape zbiranja narečnega frazemskega gradiva. Annales 19/2, 399–410.
- Maurer-Lausegger, Herta, 1999: Videodialektološko zapisovanje govorov na Koroškem v Avstriji. Zorko, Zinka, Koletnik, Mihaela (ur.): Logarjev zbornik: referati s 1. mednarodnega dialektološkega simpozija v Mariboru. Maribor: Slavistično društvo. 318–326.
- Mikic, Janez, 1974: Govor vasi Šentanel: diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta v Ljubljani.
- Mohor, Miha, Saksida, Igor, 2003: Učni načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina: gledališki klub, literarni klub, šolsko novinarstvo. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo.
- Snoj, Marko, 2009: Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen. Ljubljana: Modrijan, Založba ZRC.
- Toporišič, Jože, 1992: Enciklopedija slovenskega jezika. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Zorko, Zinka, 1998: Haloško narečje in druge dialektološke študije. Maribor: Slavistično društvo. 290-302, 303-315, 178-188.
- –, 2009: Koroško mežiško narečje v luči novih glasoslovnih raziskav. Slavia Centralis 2/2. 33–49.

II. del

ČEBELARJENJE DRAGA BORKA

O svoji obrti mi je pripovedoval Drago Borko z Raven na Koroškem.

Čebelarstvo je stara slovenska tradicija. Prvi učitelj čebelarstva je bil Anton Janša z Dunaja.

PREDVAJAJ AUDIO

Čebele so zanimive in zelo organizirane žuželke. V Sloveniji gojimo le našo avtohtono vrsto "kranjsko sivko". Njihov glavni namen je oprraševanje drugih rastlin (posledično imamo zato tudi tako raznoliko rastlinje). V panju živi čebelja družina, ki ji kraljuje matica. Vrste čebel glede na njihovo delo v panju: čistilke, čebele, ki pokrivajo zalego, čebele, ki krmijo zalego, čebele, ki spremljajo matico, čebele, ki gradijo satje, čebele, ki uravnavajo temperaturo panja z ventiliranjem in čebele, ki stražijo vhod panja.

Čebelji pridelki so med, cvetni prah, propolis, vosek in matični mleček.

Glavni vir za med sta medicina in mana (izločajo jo listne uši, škržati in kaparji).

Zanimivost: Čebela je edina žival, ki umre. To pa samo iz spoštovanja njene pridnosti!

Čebelarški pozdrav: "Naj medi!"

Zala Kokol, 7. r.

MIZARSKA DELAVNICA IVANA HOVNIKA

MIZARSKA DELAVNICA GOSPODA IVANA HOVNIKA
iz Starega trga pri Slovenj Gradcu

24. 2. 2012 sva z mamom obiskali g. Ivana Hovnika v njegovi mizarški delavnici. Prosila sem ga, da mi predstavi svojo mizarško obrt.

Posnela sem ga pri njegovem delu in sproti mi je razlagal o strojih ter kaj dela oz. izdeluje.

»Včasih smo les oblali ročno, danes pa že imamo stroje. Tu je stroj, ki ga uporabljamo za manjše stvari, ampak jaz z njim delam različne stvari, režem navoje in podobne reči. Tukaj tudi brusim izdelke različnih debelin, vendar prej odstranim krožno žago in ploščo ter namestim majhen valjček z brusnim trakom, izdelujem pa okvirje za vrata ali podobne reči.«

»To pa je brusilni stroj in ga uporabljam za ostrenje žage in svedrov, ki se uporabljajo za vrtanje v jeklo in kamen. Kadar brusim svedre za vrtanje v kamen, namestim brusno ploščo z diamantnimi zrnci, ker je trša.«

»Ta stroj pa uporabljam za struženje ročajev za kose.«

»Sedaj pa bom potreboval oblič in nož, da bom ročaj malce obrezal in oblikoval. Tale oblič in nož mi je podaril dedek Irme Pavlinič Krebs. Sedaj ročno oblam ta ročaj.«

»Okrog pol ure. Včasih, ko sem še hodil v službo, so ostali ob dveh odšli domov, jaz pa sem ostal in naredil še en ročaj, da sem do pol treh še prišel na avtobus. Delal sem s tem obličem. Gospod, ki je pred upokojitvijo delal v mizarški delavnici, ga je pustil tam, ko se je upokojil, jaz pa sem zasedel njegovo mesto in tako mi je tale oblič prišel v roke. Ko sem se upokojil tudi jaz, pa sem mu ga odnesel v Kotlje, takrat je bil star že devetdeset let. V eni roki je držal palico, v drugo pa je prijel ta oblič in dejal: »Sedaj bom pa naredil še kakšen ročaj.« Ko pa je umrl, sem jaz odšel na njegov dom, kjer so že odnašali stvari in vprašal, če lahko vzamem njegov oblič, pa so mi dejali, da lahko, saj bodo vse stvari zavrgli.«

»Da, saj sem ga imel v tovarni 40 let, tudi on ga je imel okoli 40 let in sedaj ga imam doma že vsaj deset let. Počasi bo star 100 let. Ročaj bo počasi dokončan. Malce ga še zgladim z brusnim papirjem, najprej z grobim,

nato s finim.«

»V železarni v mizarski delavnici, imenovani 'tišlarska uta'. Kasneje so jo podrli, delavnico pa prestavili nekam više. Sedaj, ko je ročaj končan, bom sestavil sekiro. Moral jo bom razstaviti in stanjšati ročaj.

G. Ivan (vnukinjama): »Ema, tudi tvoj oče je mizar, ali ne? Le da je on izdeloval izdelke iz ivernih plošč. Ker je zaposlen v Inposu teh izdelkov ne izdeluje več. Sedaj pa bom lahko sestavil sekiro, nato pa bom z zagozdami preprečil zdrs sekire z ročaja. Dve zagodi bom naredil vodoravno in eno navpično. Maša, kaj pa tvoj oče? On pa ne počne nič takšnega, kajne? On pa je odvetnik in samo piše. Tam pa je mlinček za Emo, ki sem ga naredil zato, da ga bo lahko imela ob potočku na vikendu.«

»Pokrita je s 'šitlni', s katerimi Ribničani pokrivajo strehe. Naredimo jih tako, da cepimo les.«

Zala Vučko, 7. r.

KERAMIČARSTVO VALENTINA SONJAKA

Obiskala sem g. Valentina Sonjaka in ga prosila, da mi je predstavil svojo obrt in življenje, povezano z njegovim delom.

PREDVAJAJ Audio

Predstavljam vam keramičarja, gospoda Valentina Sonjaka. Njegova življenjska pot je bila težka. Že ko se je moral odločiti za svoj poklic, v družinskem okolju ni imel podpore. Starša sta hotela, da bi postal župnik. Gospod Sonjak je bil radovedne narave in spoznal se je z marsikaterim poklicem. Najprej se je učil za livarja, nato ga je pot zanesla med zidarje in nazadnje je postal keramičar. V bistvu se je vsega v življenju naučil popolnoma sam. Z radovednostjo in iznajdljivostjo se je izobraževal pa tudi orodje za svoje delo si je do neke mere kar sam izdeloval, saj je imel dovolj ključavničarskega znanja.

V pogovoru je večkrat rad poudaril, da je bilo delo včasih drugačno, kakor je danes, pa tudi sistem komuniciranja se je precej razlikoval. Osebni stiki, pogovori in neposredno poznanstvo je bilo temelj dobrega sodelovanja, medtem ko danes internet in mobilna telefonija krojita poslovne odnose. V preteklosti je bila najboljša reklama dobro opravljeno delo in pohvale, ki so se prenašale »od vrat do vrat«.

Orodje za keramičarski poklic v preteklosti je bilo težko kupiti. V takratni Jugoslaviji teh orodij niti ni bilo možno nabaviti, zato se je moral odpeljati v Italijo, kjer je bilo na razpolago vsaj nekaj orodja, ki je lajšalo in izboljševalo kvaliteto dela. S ponosom govori o svoji prvi kupljeni brusilki, ki je danes stara že štirideset let.

Pri svojem delu se je moral ukvarjati tudi s poklicem notranjega opremljevalca, saj so ga stranke večkrat spraševale, kakšno barvo ploščic naj izberejo. Gospod Sonjak še pove, da je vedno raje delal za delavca ali kmeta, večje probleme pa je imel s strankami, ki so bile izobražene in premožnejše.

Delo je vrednota in vsako delo je častno. Če si na svojem področju strokovnjak in če gojiš poštene poslovne odnose, lahko uspeš. Tako je tudi gospod Sonjak uspel v svojem poklicu, zdaj pa že kar nekaj let uživa zasluženi pokoj. Pravi, da mu je zdaj še lažje, saj mu država delno vrača tisto, kar ji je on kot obrtnik dajal v preteklosti.

Podrobnosti pa lahko poslušate v priloženem zvočnem zapisu.

Tanja Turičnik, 7. r.

Izdelovanje Lesenih Figur Antona Čebularja

O svojem delu mi je pripovedoval dedek Anton Čebular (rojen leta 1948), ki ni Korošec in živi v Šmarjah pri Jelšah.

Za to nalogo sem se odločila, da bom izprašala gospoda Albina, ki mi je povedal, da je svoj talent za izdelovanje lesenih figuric odkril že v mladih letih. Pogosto si je krajšal čas z izdelovanjem lesenih piščali, lutk in mlinčkov. Razkazal mi je svojo delavnico in mi prijazno razložil, kako stvari potekajo. Najprej, kot je povedal, izbere primeren les. To največkrat stori kar na enem od sprehodov po gozdu. Ko zagleda vejo, korenino ali primerno deblo, si predstavlja obliko ali podobo, ki bi jo lahko ustvaril. Najraje izdeluje ljudi, ki povedo, kaj počnejo ali kaj so (moški, ki kadi pipo, risani lik iz Popaja, Oliva, tekač, človek z opico na rami ...). Vse te izdelke lahko vidite tudi na dodanih fotografijah. Rad pa ustvarja tudi živalske oblike. Pravi, da se v mladih letih nikoli ni dosti ukvarjal z izdelovanjem, ko pa je odšel v pokoj, se mu je to zdel zanimiv in produktiven konjiček. Za izdelovanje po njegovem mnenju potrebuješ mirno roko in veliko domišljije pa seveda vse potrebne pripomočke. Z različnim orodjem izbrani les obdelava, ga pobrusi, olupki, zgladi, potem pa je primeren za začetek rezljanja. Sam nikoli ne uporablja šablon ali slik. Pravi, da je podoba lesene figurice že v njegovi glavi. Za obdelavo lesa uporablja kladiva in različna dleta. Dodaja, da ni pomembno, koliko pripomočkov imaš, ampak kako jih uporabljaš. Po končanem delu, ki nikoli ne traja enako dolgo, saj je odvisno od velikosti in zahtevnosti figure, na koncu izdelek premaže z barvo za les, da figura dobi poseben lesk. Nekatere med njimi pa tudi pobarva ali okraši. Večina njegovih izdelkov krasi njegov vikend. Nekatere figure pa podari za različne priložnosti. Večkrat ga znanci in prijatelji prosijo, da izdelava kakšen kip tudi zanje. Vedno jim rad ustreže.

Rad ustvarja stvari, ki mu pomagajo pri vsakdanjem življenju.

To figuro uporablja kot stojalo za rože.

Kača, ki mu ni povzročala težav, saj je našel že lepo oblikovano vejo, katero je le še obdelal.

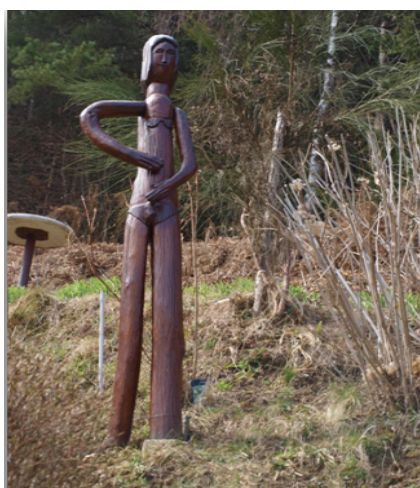

Pes je ena Albinovih prvih figur.

Mož s človekom na rami.

Plavalka

Rad ustvarja tudi risane junake, zato je na tem kipu uprizoril Olivo iz Popaja.

Nika Jelen, 7. r.

Priprava Ajdovih Žgancev Katarine Tušek

Kako pripravlja ajdove žgance moja babica Katarina Tušek, ki danes živi v Kotljah, izhaja pa iz Prlekije.

Zdaj bomo pripravili "hajdinske" ali ajdove "žganjke" ali "žganjce". Najprej si pripravimo krop, ki ga primerno solimo. To mora zdaj zavreti in nato noter vsipljemo pripravljeno vsebino "mele", po naše moko. To mora sedaj rahlo vreti deset do petnajst minut. Ko bo nekaj časa vrelo, v sredini naredimo luknjo, da pride vse skozi in se vse skuha. Tako, to mora sedaj vreti še par minut.

Ko so žganci precej kuhani, jim odlijemo malo vode, mogoče je niti ne bo treba in jo bomo morali še doliti. Nato pa dodamo čisto malo domačih ocvirkov, da so žganci bolj sočni. Potem se žganci ugnetejo in se mešajo. Zdaj se mora to toliko časa mešati in gnesti s kuhalnico, da ni nič več grudic, da je vse lepo gladko. To se lahko kuha na več načinov. Nekateri sicer žgance pražijo, moko pražijo in nato dolivajo zraven vodo, tako da jih drobijo in dobijo nato "drobljence". Tu pa se ne bodo drobili, saj so prleški žganci in jih skuhamo tako, da se potem kar s kuhalnico zagrabi maso in se jo z vilicami dol reže. Ne sme biti premeško in tudi pretrdo ne, ker takrat ni tistega dobrega okusa, tista maščoba, ki jo damo gor, se ne vpije, ker je pretrdo. Čisto malo zdaj tako postoji, jaz pa si pripravim v eno posodo ocvirke, jih segrejem, pripravim si tudi en krožnik ali skledo. Malo pokusimo, koliko je slano. Če je potrebno, še malo dosolimo in še malo premešamo, ker pa so ocvirki malo bolj slani, bo to zdaj ravno dovolj. Zdaj pa ne bo nobene grudice notri in bodo dovolj ugneteni. Tu so pripravljene ocvirke, po prleško pa dodamo kislo smetano. Medtem ko se še malo pogreje, to z vilicami lepo dol narežemo takšne žgance. Mogoče bo notri kakšna grudica, ampak mislim, da ne bo, da sem dovolj zmešala. Ajdova moka se zelo slabo kuha, zato moraš biti previden in ko pri praksi večkrat delaš, ugotoviš, koliko moke potrebuješ za koliko porcij, ki jih želiš pripraviti. Jaz sem dala noter pol lončka in bo zadostovalo za vsaj tri osebe. Zraven žgancev pa lahko ponudimo poleti, ko je bolj vroče, kislo mleko, mi sicer delamo tako s kislim zeljem ali kislo repo, se pa prileže tudi h kakšni drugi hrani, da izpopolniš jedilnik. To je sedaj še vroče in ko je to zdaj na krožniku in bo vse bolj suho, se to prelije z ocvirki in s kislo smetano, takrat pa dobijo žganci tisti pravi okus. Tisti, ki žgance oz. moko pražijo, nimajo tega recepta, ampak je samo z ocvirki vse bolj zabeljeno. Pri nas pa je bolj navada, da se daje zraven ocvirkov še kisla smetana.

Tako je zdaj tale jed pripravljena in vam želim samo še dober tek.

Katja Vrhnjak in Nika Šuler, 9. r.

SKUTNI ŠTRUKLJI NATAŠE ČAPELNIK

Mama mi je pokazala in razložila, kako naredi štruklje iz skute, posebnost nekaterih koroških domačij pa so še »kvočevi štrukli ali nudlni«.

PREDVAJAJ Audio

Iz pol kilograma moke, enega jajca, 3 do 4 žlice olja in mlačne vode zamesimo testo. Nadev naredim iz skute, jajca, čisto malo smetane in masla.

Maslo vmešam z jajcem, dam noter skuto pa smetano, če imate radi sladke štruklje, dodajte sladkor, če pa imate radi soljene, dodajte sol. Testo razvaljam in ga na tanko ob robovih zavijam, da nadev ne steče iz štruklja. Štrukelj (soljen ali pa sladkan) na koncu zabelim z drobtinami ali pa z ocvirki. Čas za kuhanje je pol ure v soljeni vodi. Štedilnik vklopim na srednjo temperaturo, vrejo naj čisto počasi, da ne razpadejo. Dobro kuhane štruklje damo na krožnik in jih razrežemo na kose. Skutne štruklje lahko imamo za kosilo, zraven damo juho, lahko pa tudi solato ali pa kompot. Na Koroškem delajo nekateri "klocove nudlne", tisti štruklji so iz nadeva suhih hrušk.

Prikaz postopka v sliki:

Urška Knez, 9. r.

BARVANJE VELIKONOČNIH JAJC Ali Pirhov Majde NARALOČNIK

Mama mi je prikazala postopek barvanja velikonočnih jajc in ob tem vse razložila, kaj in kako dela.

Za barvanje jajc potrebujemo: jajce, lonec, vodo, barvo, kis, žlice, nalepke, kozarec, škarje, olje in kakšno krpo.

Jajca najprej skuhamo. Ko se kuhajo, pripravimo barvo. V jogurtov lonček damo 1dl vroče vode in 2 veliki žlici kisa. Barvo zrežemo in jo potopimo v vročo vodo, ki ji primešamo kis. Počakamo 3 minute in pričnemo z barvanjem jajc. Jajca damo v barvo še vroča in malo mešamo po barvi, dokler niso lepo pobarvana. Tako jih vse pobarvamo. Nato razrežemo nalepke. Eno za drugo pomočimo za 30 sekund v vodo in jo nalepimo na jajca. Na koncu jajca premažemo z oljem, da se lepo svetijo.

To je le eden od načinov za barvanje jajc.

Ksenija Strmčnik, 9. r.

PEKA KROFOV Ali Po DOMAČE KRAPOV V ČASU PUSTA VESNE MARINOVIĆ

Mama mi je povedala, kako se naredijo krofi, po naše kar KRAPI.

PREDVAJAJ Audio

Potrebujemo:

Kilogram moke, 5 jajc, 1 zavojček kvasa, 1 vaniljev sladkor, malo olja, rum, sol, sladkor, mlačno mleko, eno limono in maslo.

V posodo presejemo moko in v sredini naredimo jamico. Ob strani potresemo sol. Potem dodamo 4 žlice mlačnega mleka in malo sladkorja, to vse zmešamo, dodamo kvas in malo moke. Vse skupaj vlijemo v jamico in pustimo, da kvas vzhaja.

Medtem penasto stepemo rumenjake in preostali sladkor. Dodamo še stopljeno maslo, 2 žlici olja, rum, limonin olupek, vaniljev sladkor in ostanek vročega mleka.

Vzhajani kvas zmešamo z moko in jo razporedimo po robu sklede. Potem vlijemo še jajčno mešanico. Testo dobro zgnetemo, ga pokrijemo in pustimo vzhajati približno eno uro.

Ko je testo pripravljeno, ga razvaljamo za prst debelo, pokrijemo s prtom in pustimo vzhajati še 10 minut.

Nato od testa trgamo kroglice in jih polagamo na prtiček. Potem jih pokrijemo in pustimo vzhajati še 30 minut.

V loncu segrejemo olje. Noter polagamo krofe. Lonec pokrijemo in krofe cvremo približno 2 minuti. Nato jih obrnemo in cvremo še 2 minuti na drugi strani.

Ko vse to končamo, krofe polagamo na papirnate brisače. Ko se kolikor toliko ohladijo, vbrizgamo vanje marmelado in jih potresemo s sladkorjem v prahu.

Prikaz postopka v sliki:

Sara Marinković, 9. r.

LIČKANJE KORUZE ANGELE ERJAVEC

Babica Angela Erjavec (roj. 1943, s Tolstega vrha 83/c z Raven na Koroškem) mi je povedala, kaj je to ličkanje koruze in kako je včasih to delo potekalo.

PREDVAJAJ Audio

V starih časih smo pomladi koruzo sejali kar na roke. Kasneje v jeseni smo jo pobrali tudi na roke, saj še ni bilo strojev. Nato smo jo z voli zvozili domov v hišo, da je bila pripravljena za ličkanje. Potem pa smo se skupaj zbrali kmetje, enkrat v eni hiši, drugič v drugi. Ko je v eni zmanjkalo dela, smo šli pa v drugo. Med ličkanjem smo prepevali ter uživali ter tudi kakšnemu moškemu obleko napolnili s koruznim perjem. Ko je bilo ličkanje končano, je gospodinja prinesla večerjo. Po večerji je prišel glasbenik s harmoniko, da nam je zaigral, mi pa smo plesali pozno v noč.

Vanesa Erjavec, 9. r.

Izdelovanje Snopa Alojza Hobra

Dedek Alojz Hober (Partizanska cesta 29, Ravne na Koroškem, rojen 1944) mi je v času pred veliko nočjo pokazal, kako vsako leto izdelava nekaj snopov.

Za snop uporabljamo veje vrbe, ki morajo biti čim bolj ravne. Najprej naberejo nekaj vej in z njimi naredimo snop. Veje moramo zavezati skupaj z žico in pri tem uporabimo klešče. Nato eno vejo precepimo na polovico in z njo ovijemo žico, da se ne vidi več. Snop lahko na koncu še okrasimo tako, da mu dodamo kakšno rožo ali barvne trakce.

Maša Hober, 9. r.

URARSKA OBRT ENGELBERTA VRAVNIKA

Gospod Engelbert Vravnik je Ravenčan, ki se je vso svojo delovno dobo posvetil obrti urarstva. Svojo delavnico in trgovino ima na Partizanski cesti 18.

Obiskal sem ga in predstavil mi je svoje delo, stroje in življenje, povezano z različnimi urami.

Povzemam, kar mi je gospod Vravnik povedal, sami pa lahko prisluhnete in si pogledate posnetke, kako poteka del njegovega delovnega dne.

Urarstvo je precizna rokodelska obrt, pri kateri je potrebno veliko potrpežljivosti, dober vid ter mirna roka. Urarska obrt zahteva tudi precizne pripomočke: prijemalna orodja (klešče, pincete), splošna orodja (pile in izvijači), merilne naprave, kladiva, krtače, lupe (pomembne za vid). V tej obrti uporabljajo tudi različne stroje za izdelave različnih oblik stekel, pripomočke za odpiranje vodotesnih ur, strojčke za tesnjenje ležajev, aparate za razmagnetenje.

Urarstvo je sedeč poklic, zato je potrebno med delom kdaj tudi vstati ter se razgibati. V posnetku urar prikaže izdelavo stekla ter zamenjavo le-tega, kako izmeri jakost baterije, jo zamenja ter namesti pas na uro (več je mogoče izvedeti iz posnetka).

Pojasni nam delovanje mehanske, atomske ter digitalne ure ter nam razloži, kakšne so razlike med njimi. Poklic ga je navdušil že v samem otroštvu, ko je med počitnicami ter v prostem času spremljal očeta pri tej obrti. On je tretji po rodu. Pred njim sta to obrt opravljala njegov stric in oče. Delo opravlja od leta 1955. Vsakogar v kraju je štel med konkurenco in povedal je, da so to delo opravljale tudi ženske.

Popravlja cenene ure z baterijskim pogonom, občasno tudi mehanske in stenske ure. Število strank v današnjem času močno upada. Sam poklic je sedaj že bolj v izumiranju, zadnjih 8 let tudi v Celju urarska šola ne izobražuje več za ta poklic. Naslednika, ki bi prevzel urarstvo, ni, z njim bo zamrla tudi obrt, ki je ena redkih v današnjem času, sploh pa na Ravnah.

Nik Lampret, 9. r.

Izdelovanje PREDMETOV Iz LESA Ignaca Božanka

24. marca 2012 sem pri Kefrovem mlinu obiskal dvainosemdesetletnega Ignaca Božanka. Povedal in pokazal mi je, kaj počne v prostem času, kdo ga je za to navdušil in iz kakšnih materialov izdeluje svoje izdelke.

Povzemam njegovo pripoved.

Za to delo se je iz samega dolgega časa navdušil sam od sebe. Ker je cele popoldneve posedal in se dolgočasil, se je odločil, da bo poskusil nekaj novega in izkazalo se je, da mu je šlo delo dobro od rok. Sedaj že nekaj let izdeluje kipce iz lesa, zobotrebce ter kuhalnice.

Zobotrebce izdeluje iz ne presuše leske, in sicer zase in za sorodnike. Za izdelavo uporablja samo nož za cepljenje ter navaden nož za oblikovanje konic. Zanimivo pa je tudi to, da jih je v enem letu izdelal kar 32.000.

Kuhalnice tudi izdeluje za prijatelje in sorodnike, ampak iz lipovega lesa. Izdeluje jih različnih oblik in za različne namene. Tudi velikosti prilagaja.

Kipe pa izdeluje zase. Ti so iz lipovega lesa, izdeluje jih pa dlje časa, kajti oblikuje jih do najmanjših potankosti.

Ob delu si rad zapoje.

Rok Verčko, 9. r.

Obisk Pri ČEBELARJU BRANKU ODRU

Ko je bilo vreme naklonjeno čebelam, sva se odpravili do čebelnjaka Branka Odra (Javornik 54, Ravne na Koroškem, 55 let). Čebelar nama je podrobno opisal svoje delo, pokazal orodje in svoje čebele.

Najprej je oblekel zaščitno obleko in se tako zavaroval pred piki čebel. Predstavil nama je notranjost čebelnjaka, kjer je povedal zanimivost, da se dom čebel imenuje AŽ-panja zaradi Antona Žnidaršiča. V svojem čebelnjaku ima trideset AŽ-panjev. Delo v panjih delimo na spomladansko, poletno in jesensko delo. Spomladansko delo je sestavljeno iz pregledovanja čebeljih družin in preverjanja zaloge hrane, ki naj bi bila osem kilogramov. Spomladi pri čebelah čebelarji ne smejo uporabljati nobenih kemičnih sredstev. Jeseni je pričetek krmljenja. Na eno čebeljo družino se da dvanajst kilogramov sladkorne raztopine. Čebele nabirajo neter (rastlinskega izvora) in mano (živalskega izvora). Na Koroškem sta večinoma smrekov in rožni med, drugega pa ni toliko. Potem, nama je predstavil zgradbo panja. Povedal je, da je sestavljen iz medišča in plodišča. V medišču čebele nabirajo med, v plodišču pa se nahaja matica. Za označevanje matic uporabljajo posebno lepilo. V panju se nahaja od štirideset do osemdeset tisoč čebel, od tega ena matica in tri tisoč trotov. Potem nama je pokazal, katero orodje uporablja pri delu. To so omelo, klešče, dleta, strgala, noži, matične rešetke in matičnice. Matične rešetke služijo, da matica ne pride iz medišča v plodišče, matičnico pa uporabljamo pri vzgoji matice in to tako, da matico zapremo vanjo z medenim testom in jo damo v panj, kjer pa jo čebele osvobodijo. Dodal je, da imajo čebele veliko sovražnikov in da je eden največjih varoa, ki je neke vrste zajedalec, ki se najprej naseli pri trotih, kasneje pa pri čebelah. Čebelam pije kri, kar pa lahko pripelje do hudih posledic. To se zdravi s predpisanimi zdravili. Kot zanimivost nama je povedal, da njegove čebele čez leto porabijo osemdeset kilogramov medu in do trideset kilogramov cvetnega praha.

Za konec nama je še dodal, da se s tem ukvarja že trideset let in da sta ga za to navdušila praded in oče. Tudi sami sva oblekli zaščitno obleko in šli med čebele. Na tem srečanju sva se veliko naučili in se zabavali. Sedaj veva, kako morava ravnati, ko sva v bližini čebel.

Sara Gabrovec in Urška Pisar, 9. r.

Izdelava Skute Anite Pisar

Postopek pripravljanja skute nama je pokazala Anita Pisar (Zelen Breg 9, Ravne na Koroškem, 49 let).

Kravo pomolzemo in mleko kar toplo nalijemo v posodo, da se skisa. Ko je mleko kislo, ga damo na štedilnik in ga segrevamo. Prerežemo ga z lopatico in ga vmes večkrat premešamo, da se hitreje usede. Ko je dovolj toplo, ga odstavimo s štedilnika in pustimo, da se sesedeno mleko shladi. Ko je že hladno, ga odcedimo in malo premešamo, da sirotka lepo odteče. Ko je skuta dobro odcejena, pa jo pripravimo za malico. Dodamo kislo smetano in sol ter malo paprike, kumine in jo postrežemo. Dobro pristaja k salamam, dobro pa je tudi, če narežeš zraven malo čebule in dodaš bučno olje.

Kaj pa naredite s sirotko? Ta je pa dobra za popit, je dobra za prebavo in tudi zdravilna je. Tako lahko sirotko porabimo in popijemo.

Nika Šuler in Katja Vrhnjak, 9. r.

Izdelava šitlnov Ivana Obretana

Sobotnega jutra sva se odpravili k sosedu Ivanu Obretanu (Stražišče 35 a, Prevalje, 73 let), ki nama je povedal, kako se izdelujejo šitlne (les za strešno kritino), katero orodje je potrebno pri tem delu, iz katerega lesa šitlne izdelata, in opisal je, kako to delo poteka.

Ko sva prispeli, naju je povabil v svojo delavnico, kjer je bilo že vse nared za snemanje. Edina težava je bila v tem, da ni imel pravega lesa, saj je že pred našim srečanjem naredil vse šitlne. Vseeno je bil pripravljen pripovedovati o svojem delu in nama je tudi pokazal, kako delo poteka. Najprej nama je pripovedoval o vrsti lesa, ki je potrebna za izdelavo. Povedal je, da je bolje, če se smreke posekajo ob vodi. Na smreki morajo biti »tolrji«, ki morajo odstopati od skorje. Kasneje se smreka poseka, potem pa se poskusi, če je les dovolj dober za izdelavo šitlnov. To ugotovimo tako, da izrežemo 5 metrov lesa, udarimo po njem in po zvoku prepoznamo, ali je les pravi. Ko je les že spravljen, lahko začnemo z delom. Najprej ga »razmuzlamo« na štiri dele in udarimo enkrat, dvakrat, trikrat, četrtič pa močneje. To ponavljamo, dokler ne pridemo do šestnajstih delov. V te dele damo »kele« in les damo v deblo, ki je narejeno posebej za razpolavljanje lesa. Tako je delo končano in šitlne lahko zvežemo v pare po trideset. Debelina enega šitlna meri okoli šest ali sedem milimetrov, odvisno od tega, kako želijo kupci. Pokazal nama je še orodje, ki ga uporablja pri tem delu in to so: »butih«, »kavka« in »kela«.

Za konec nama je še povedal, da to delo opravlja že več kot dvajset let in da njegovi šitlne krasijo marsikatero streho, med drugimi tudi streho sosedove (naše, Pisarjeve) kašče. Za to delo ga je navdušil njegov brat.

Snemanje se nama je zdelo zelo zanimivo in sva zadovoljni zaključili z delom, čeprav nekaterih besed nisva povsem razumeli in sva potem za razlago prosili starejše. Meniva, da bi se morali takšni posnetki v narečju ohraniti, da bi lahko čez leta primerjali in analizirali, kako se iz generacije v generacijo izgubljajo koroške besede. Tako bi tudi marsikatera obrt bila zabeležena in dokumentirana.

Urška Pisar in Sara Gabrovec, 9. r.

Od leve proti desni:

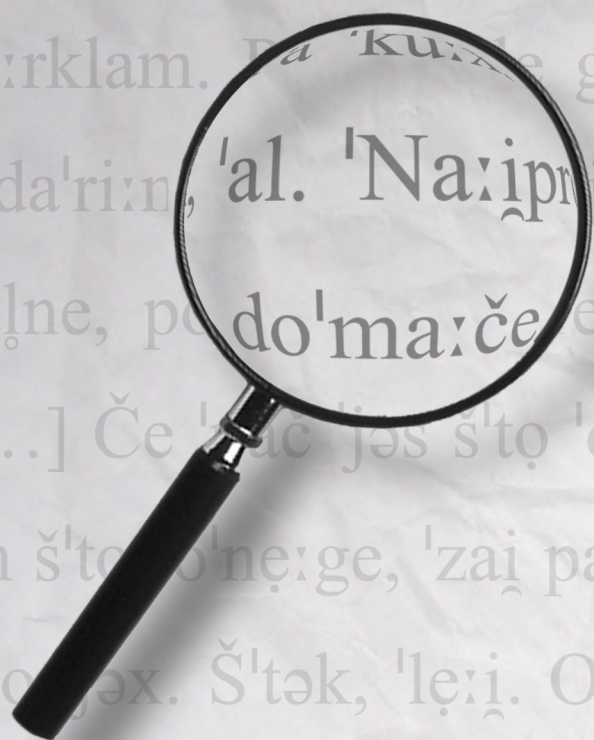
1. vrsta: Urška Pisar, Sara Gabrovec, Nika Šuler, Katja Vrhnjak;

2. vrsta: Rok Verčko, Vanja Benko, Tanja Turičnik, Nik Lampret, Urška Knez in Sara Marinković;

3. vrsta: Zala Vučko, Nika Jelen, Zala Kokol, Ksenija Strmčnik in Maša Hober;

manjkala je Vanesa Erjavec.

Fotografija: Tamara Komprej

...sa pa 'di:əwam, 'nə, 'nə. U'se 'so:ɾte 'səm 'za:čeɯ 'tək
...u:əba – 'ja:gra 'sən že na're:do, pa 'ka:ko Ma'ri:jo 'wo
...i:pou 'li:əs. Saj fi'gu:re 'tət 'wa:xk po'ka:žem, 'ka:ke '
...a:ubetno, š'to pa 'ma:wo 'wɔn z'li:ətɯwam p'rej, 'pɔl pa
...oš'mi:rklam. Pa 'ku:ɾte g'li:x 'tək 'tət. [...] 'Jəs 'pač
...ro poda'ri:n, 'al. 'Na:ipri do'bi:š 'tak 'li:əs, š'to, 'nə,
...e 'ši:tɫne, po do'ma:če e'če:ɯno. 'Nə, 'ši:tɫne 'wo:xk
...pit. [...] Če 'pač 'jəs š'to 'dɔ:ɯsa na'ci:əpim, 'məɾŋ 'pa
...əpim š'to 'bne:ge, 'zai pa 'jəx bom za'če:ɯ pa 're:zat
...d're:jo 'jəx. Š'tək, 'le:i. Od'ri:əžeš š'to:, š'te:i:ko, 'pɔl
...j. [...] 'Zai pa, če 'xɔ:čiš/'o:češ 'bɔl 'ti:ŋkiga 'me:t, 'r
...wo 'bɔl 'tɔ:ɯst, bomo 'pač 'ma:wo 'bɔl 'dɔ:ɯgo 'ri:əz
... 'Tai pa za'su:češ o'ko:wo pa še na 'wo:ne
...no, ne 'mɔ:rš 'ti:, da bi po'či:əs b'w
...ke 'ši:tɫne pa 'tək 'dɔu. 'Te